

Representation of the Ukraine-Russia War News in News Networks (Narrative of BBC Persian and RT News Networks)

Raziye Shirvani Dastgardi , Master of Social Communication Sciences, Faculty of Communication, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (Corresponding author). raziyeshirvanidastgerdi@gmail.com

Ardeshir Zabelizadeh , Associate Professor, Department of Communication, Faculty of Communication and Media, University of Broadcasting, Tehran, Iran. Email: azmmf9432@gmail.com

Extended Abstract

Introduction: The war between Ukraine and Russia, which began in February 2022, constitutes a significant geopolitical event, not only due to its strategic implications but also because of the unprecedented volume of international media coverage. This coverage has created a competitive arena in which various actors pursue political, ideological, and informational objectives through news networks. In the information age, characterized by widespread access to real-time reporting, the representation and framing of events by media outlets play a critical role in shaping public opinion, influencing international discourse, and potentially affecting states' foreign policies. This study, through a comparative analysis of two news channels—BBC Persian and RT (formerly Russia Today)—examines their distinct representations and narrative constructions of the Ukraine-Russia war, identifying fundamental differences in their media approaches. The significance of this research lies in understanding how government-affiliated or ideologically oriented media influence public perception regarding an international conflict.

Methods: This study employs a qualitative approach, utilizing narrative analysis and framing theory to examine the news content of BBC Persian and RT. Narrative analysis enables the identification of the stories constructed by media outlets about the war, including their narrative structures, characterizations, and implicit messages. Framing theory serves as an analytical tool for identifying how media outlets select and emphasize certain aspects of reality while downplaying others, thereby shaping audience understanding of an event. Sampling was purposive, focusing on sensitive and pivotal periods of the war. The sample comprised 28 news days from four specific weeks between February 2022 (the onset of Russia's full-scale invasion) and late 2023. This extended timeframe and selection of critical periods allowed for the examination of media developments and responses across various stages of the conflict. The selected samples included coverage of key events, enabling an extensive analysis of both textual and visual data. The data were systematically coded and categorized to identify specific framing patterns and narrative elements in the coverage of both channels.

Results: The findings indicate significant differences in the narrative construction and framing approaches of BBC Persian and RT concerning the Ukraine-Russia

war. RT primarily emphasized specific frames. In its coverage, RT focused on a “foreign policy” frame, portraying the war as a direct consequence of the actions and decisions of Western countries—particularly NATO and the United States—allegedly threatening Russia’s security. Additionally, a “war” frame was prominent, emphasizing the military dimensions of Russia’s “special military operation” and frequently reporting Russian military successes and the “liberation” of certain areas. Another key frame was “attribution of responsibility,” which attributed the initiation and continuation of the war to Ukraine and its government. The primary objective of this frame was to reinforce the official Russian government narrative and legitimize its military actions, clearly presenting Ukraine as the provocateur and principal responsible party. Conversely, BBC Persian adopted a different approach. The channel focused on a “human interest” frame (popular movements and resistance), highlighting the resilience of the Ukrainian people, national unity, and international solidarity against the Russian invasion. Attention to civilians and their plight underscored the human dimensions of the catastrophe. Moreover, the “foreign policy” frame was also prominent on BBC Persian but with a different orientation, focusing on the condemnation of Russia’s actions, violations of international law, and alleged war crimes. BBC Persian consistently reported on infrastructure destruction, displacement of populations, and accusations against the Russian military, reflecting a pro-Ukrainian and anti-Russian stance.

Conclusion: The findings demonstrate that the differences in framing the Ukraine war by BBC Persian and RT are not merely the result of divergent interpretations of events. Rather, they reflect fundamentally contrasting and purposeful media policies employed by each channel to shape public opinion regarding the conflict. RT mirrored the Russian state narrative, seeking to justify Russia’s military operations and attribute responsibility for the war to Ukraine and the West. In contrast, BBC Persian advanced a Western, pro-Ukrainian narrative, emphasizing the human consequences of the war. These framing differences likely influence not only audiences’ understanding of the factual dimensions of the conflict but also their attitudes, beliefs, and potential reactions. This research underscores the importance of critically analyzing news sources and illustrates how media, by selecting and emphasizing certain aspects of reality while omitting others, can function as a powerful tool for directing public opinion in international conflicts.

Keywords: Framing, News networks, Russia Today, Ukraine-Russia.

بازنمایی اخبار جنگ اوکراین و روسیه در شبکه‌های خبری (روایت شبکه‌های خبری بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی)

راضیه شیروانی دستگردی^۱، اردشیر زابلی زاده^۲

چکیده

جنگ بین اوکراین و روسیه شاهد پوشش رسانه‌ای گسترده‌ای بوده و بازیگران مختلف از بسترهای رسانه‌ای، برای پیشبرد اهداف خود از آن استفاده کرده‌اند. این پژوهش، باهدف بازنمایی اخبار جنگ اوکراین و روسیه در شبکه‌های خبری بی‌بی‌سی فارسی و شبکه خبری راشاتودی صورت گرفته است. روش این پژوهش تحلیل روایت اخبار جنگ اوکراین و روسیه است. در این شبکه‌های خبری و با بهره‌گیری از نظریه تحلیل روایت و چارچوب‌بندی انجام شده است. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و متشکل از یک سال خبری (چهار هفته آماری و ۲۸ روز خبری) از سال ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ می‌باشد و یک بسته خبری را تشکیل می‌دهد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات به وسیله داده‌های متنی و تصویری به منظور شناسایی الگوها، مضامین و معانی درون محتوا استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد روایت مربوط به درگیری در این دو شبکه متفاوت است. شبکه خبری راشاتودی با تمرکز بر چارچوب‌های «سیاست خارجی»، «جنگ» و «نسبت دادن مسئولیت» سعی در نمایش اقتدار روسیه و جنگ در جهت حمایت از مردم داشته است؛ در حالی که بی‌بی‌سی فارسی تمرکز خود را بر روی جنبش‌ها، خیزش‌های مردمی و انتقادات به نفع اوکراین گذاشته است. شبکه خبری روسیه، به چارچوب‌های «نسبت دادن مسئولیت» و «علائق انسانی» بیشتر از دیگر چارچوب‌ها و شبکه خبری روسیه به «چارچوب سیاست خارجی» و «چارچوب جنگ» بیشتر از دیگر چارچوب‌ها توجه نشان داده‌اند.

واژگان کلیدی

بازنمایی، شبکه‌های خبری، راشا تودی، اوکراین و روسیه.

مقدمه

در دنیای معاصر که با گسترش فزاینده اطلاعات و پیچیدگی‌های ژئوپلیتیک همراه است، رسانه‌ها از جایگاه صرفاً انتقال‌دهنده خبر فراتر رفته و به بازیگران اصلی در ساخت واقعیت اجتماعی، شکل‌دهی به افکار عمومی و حتی تأثیرگذاری بر روندهای سیاسی و بین‌المللی تبدیل شده‌اند. مبحث بازنمایی رویدادهای بین‌المللی، به‌ویژه منازعات و جنگ‌ها، از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار است. این بازنمایی نه تنها اطلاعات را منتقل می‌کند، بلکه با برجسته‌سازی ابعاد خاصی از یک رویداد و کاستن از ابعاد دیگر، می‌تواند بر نگرش‌ها، ارزش‌ها و حتی اقدامات افراد و جوامع تأثیر بگذارد. زندگی بشر با رسانه‌ها، به‌ویژه رسانه‌های خبری، چنان درهم‌تنیده است که نقش بی‌بدیل آن‌ها در روایت‌گری و تحلیل رویدادها کاملاً مشهود است. رسانه‌های خبری با ارائه داستان‌گونه اخبار و گزارش‌ها، نه تنها به ساختار و محتوای خبر شکل می‌بخشند، بلکه تأثیری عمیق بر دیدگاه و برداشت مخاطبان می‌گذارند و می‌توانند درک جامعه از یک بحران یا رویداد بین‌المللی را به شدت تحت تأثیر قرار دهند. به عبارتی، رسانه‌ها با چارچوب‌بندی اخبار، واقعیت را تفسیر و معنا می‌بخشند و بدین ترتیب، ادراک مخاطب از حقیقت را شکل می‌دهند.

بازنمایی این جنگ در رسانه‌ها برای شکل دادن به درک عمومی و درک وقایع میدانی ضروری است. بازنمایی و تحلیل روایت‌های خبری در زمینه جنگ اوکراین و روسیه پیچیدگی‌هایی را که هنگام برخورد گزارش عینی با منافع ملی، سوگیری‌های ایدئولوژیک و اهداف استراتژیک سازمان‌های خبری مربوطه ایجاد می‌شود، برجسته می‌کند. تصویر هر شبکه تحت تأثیر مخاطبان هدف، زمینه عملیاتی و وابستگی‌های سیاسی کشورهایی است که در آن فعالیت می‌کنند. درک این روایت‌ها بینشی را درباره چگونگی شکل‌گیری اطلاعات و تأثیر بالقوه آن بر افکار عمومی فراهم می‌کند.

در همین راستا، جنگ بین اوکراین و روسیه که از سال ۲۰۱۴ آغاز و در سال ۲۰۲۲ تشدید شد، نمونه‌ای بارز از یک منازعه پیچیده و چندوجهی است که شاهد پوشش رسانه‌ای گسترده‌ای در سراسر جهان بوده است. این پوشش، نه تنها از سوی رسانه‌های داخلی کشورهای درگیر، بلکه از سوی شبکه‌های خبری بین‌المللی با رویکردها و اهداف متفاوت نیز صورت گرفته است. هریک از این رسانه‌ها، با توجه به ایدئولوژی، منافع ملی و خط‌مشی‌های سردبیری خود، روایت خاصی از این درگیری را ارائه کرده‌اند که می‌تواند به‌طور مستقیم بر نحوه درک مخاطبان از علل، پیامدها و

مسئولیت‌های این جنگ تأثیرگذار باشد. در چنین شرایطی، تحلیل چگونگی بازنمایی این وقایع در رسانه‌های مختلف، به‌منظور شناسایی الگوهای غالب، مضامین برجسته و جهت‌گیری‌های پنهان، از اهمیت بسزایی برخوردار است.

با تشدید و ادامه جنگ، جامعه بین‌المللی و رسانه‌های خبری توجه بیشتری به اخبار و وقایع آن نشان دادند. از آغاز جنگ، رسانه‌های غربی، به‌ویژه رسانه‌های جریان اصلی^۱، پیشبرد «جنگ رسانه‌ای»^۲ را باهدف تأثیرگذاری بر افکار عمومی جهان در دست گرفتند. این رویکرد به‌گونه‌ای بوده که اغلب رسانه‌ها به تشویق کشورها و سازمان‌های بین‌المللی برای حمایت از اوکراین و تحریک جهانی علیه روسیه می‌پردازند. جنگ اوکراین و روسیه یک درگیری پیچیده و چندوجهی با پیامدهای جهانی است که به نگرانی مهمی تبدیل شده و منجر به رنج گسترده انسانی، ویرانی اقتصادی و بی‌ثباتی ژئوپلیتیکی شده است. ذینفعان مختلف، از جمله دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و رسانه‌ها، نقش‌های مهمی در ساختن روایت پیرامون این درگیری دارند. این روایت‌ها اغلب منعکس‌کننده پویایی در حال تغییر در میدان جنگ و مذاکرات دیپلماتیک هستند. تصویر هر شبکه خبری نیز تحت تأثیر مخاطبان هدف، زمینه‌ی عملیاتی و وابستگی‌های سیاسی کشورهایی است که در آن فعالیت می‌کنند که این امر منجر به رویکردهای روایی کاملاً متفاوتی از یک رویداد واحد می‌شود و می‌تواند به قطبی‌سازی افکار عمومی دامن بزند. با وجود اهمیت بی‌بدیل جنگ اوکراین و روسیه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین وقایع قرن بیست و یکم و پوشش رسانه‌ای گسترده آن، مطالعات تطبیقی جامعی که به‌صورت هم‌زمان به تحلیل عمیق رویکردهای روایی و چارچوب‌بندی رسانه‌های باگرایش‌های متضاد بپردازند، همچنان محدود هستند.

در این پژوهش به بررسی روایت ارائه‌شده توسط بی‌بی‌سی فارسی از جنگ اوکراین و روسیه پرداخته شده است. انتخاب این دو شبکه خبری، به‌دلیل تفاوت‌های آشکار در رویکردهای سیاسی و جهت‌گیری‌های رسانه‌ای آن‌ها در قبالات منازعات بین‌المللی، به‌ویژه جنگ اوکراین، صورت گرفته است. بی‌بی‌سی فارسی به‌عنوان یک رسانه غربی با سابقه طولانی در اطلاع‌رسانی بین‌المللی و راشا تودی به‌عنوان یک رسانه تحت حمایت دولت روسیه، می‌توانند دو قطب متضاد در ارائه روایت از این جنگ را به نمایش بگذارند. تحلیل روایت‌ها و چارچوب‌بندی‌های خبری این دو شبکه، این امکان را فراهم می‌آورد تا تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها در ساخت معنا و ارائه

واقعیت از جنگ اوکراین و روسیه شناسایی شود. این بررسی نه تنها به درک عمیق‌تر از تأثیر رسانه‌ها بر افکار عمومی کمک می‌کند، بلکه بینش‌های ارزشمندی دربارهٔ استراتژی‌های بازنمایی اطلاعات در زمان منازعات بین‌المللی ارائه می‌دهد؛ بنابراین هدف این پژوهش بررسی روایت ارائه‌شده توسط بی‌بی‌سی فارسی از جنگ اوکراین و روسیه است؛ بنابراین در این مقاله هدف پاسخ دادن به این پرسش است که شبکه‌های خبری فارسی‌زبان بی‌بی‌سی فارسی و شبکه خبری روسیه جنگ اوکراین و روسیه را چگونه بازنمایی می‌کنند؟

پیشینه پژوهش

در این بخش، به بررسی مهم‌ترین مطالعات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش حاضر، یعنی بازنمایی اخبار جنگ اوکراین و روسیه در شبکه‌های خبری، پرداخته شده است. این بررسی شامل معرفی اجمالی اهداف، روش‌شناسی و یافته‌های کلیدی پژوهش‌های پیشین است و در نهایت به تبیین جایگاه پژوهش حاضر در ادبیات موجود کمک کرده است.

مطالعات داخلی

«بررسی تطبیقی بازتاب خبری جنگ روسیه و اوکراین در شبکه خبر جمهوری اسلامی ایران و بی‌بی‌سی فارسی» توسط فریدونی و شمسایی (۱۴۰۳) انجام شده است. این پژوهش باهدف مقایسه نحوه بازتاب خبری جنگ روسیه و اوکراین در دو شبکه خبر جمهوری اسلامی ایران و بی‌بی‌سی فارسی صورت گرفته است. روش این پژوهش، تحلیل محتوا با بهره‌گیری از نظریه برجسته‌سازی و چارچوب‌سازی بوده است. نمونه‌گیری این پژوهش به صورت هدفمند و تمام‌شماری در بازه زمانی یک ماه ابتدایی جنگ (۲۴ فوریه تا ۲۴ مارس ۲۰۲۲) انجام شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از ۲۶۴ خبر بررسی شده، ۶۴٫۴ درصد مربوط به بی‌بی‌سی فارسی و ۳۵٫۶ درصد مربوط به شبکه خبر جمهوری اسلامی ایران بود که نشان‌دهنده فراوانی بیشتر بی‌بی‌سی فارسی در پرداختن به اخبار این جنگ بوده است. همچنین، تفاوت معناداری در کارکرد اخبار بین دو شبکه مشاهده شده است؛ ۴۷/۱ درصد از اخبار بی‌بی‌سی فارسی کارکرد تبلیغی- تهیجی و تنها ۲۷/۶ درصد کارکرد اطلاع‌رسانی داشتند، درحالی‌که در شبکه خبر ۷۳/۴ درصد اخبار کارکرد اطلاع‌رسانی و ۶/۴ درصد کارکرد تبلیغی- تهیجی داشتند. پژوهشگر در پایان نتیجه گرفته است که رفتار

شبکه‌های خبری ضدجریان در چارچوب‌های عام تا حد زیادی متأثر از شبکه‌های جریان اصلی است، اما در چارچوب‌های خاص نمی‌توان با قاطعیت در مورد تأثیر یا عدم تأثیر جریان اصلی بر ضدجریان سخن گفت.

«بازنمایی اعتراضات مردم کشورهای عربی در شبکه‌های خبری بین‌المللی: تحلیل چارچوب‌بندی رویدادهای اعتراضی مصر، لیبی و بحرین در شبکه‌های پرس‌تی‌وی، الجزایر، بی‌بی‌سی و سی‌ان‌ان» توسط اردشیر زابلی زاده انجام شده است. در این پژوهش به شناخت تفاوت‌ها و شباهت‌های شبکه‌های ضدجریان (پرس‌تی‌وی و الجزیره) و جریان اصلی (سی‌ان‌ان و بی‌بی‌سی ورلد) در برجسته‌سازی و چارچوب‌بندی اخبار اعتراضات مردم مصر، لیبی و بحرین پرداخته شده است. این پژوهش با هدف بررسی چگونگی بازنمایی اعتراضات مردمی در کشورهای عربی در شبکه‌های خبری بین‌المللی انجام شد. روش این پژوهش تحلیل چارچوب‌بندی بوده است. یافته‌های این پژوهش، حاکی از آن است که جریان اصلی و ضدجریان به لحاظ در اولویت قرار دادن مسائل بسیار با یکدیگر متفاوتند؛ شبکه‌های جریان اصلی بیشتر از شبکه‌های ضدجریان تحولات مصر و لیبی را پوشش داده‌اند و همچنین شبکه‌های ضدجریان درباره بحرین متفاوت عمل کرده و بیشتر از شبکه‌های جریان اصلی تحولات اعتراضی این کشور را پوشش داده‌اند. نتایج این پژوهش، چارچوب‌های اصلی مورد استفاده توسط شبکه‌های خبری مختلف در بازنمایی این رویدادها را شناسایی کرده و به تبیین تفاوت‌ها و شباهت‌ها در رویکرد هر شبکه پرداخته است. این پژوهش از منظر روش‌شناختی (تحلیل چارچوب‌بندی) به پژوهش حاضر نزدیک است و می‌تواند چارچوب نظری مناسبی برای تحلیل پوشش خبری درگیری‌ها ارائه دهد.

مطالعات خارجی

«چارچوب‌بندی جنگ روسیه و اوکراین و تصویر ولادیمیر پوتین: تحلیل محتوایی از مقالات تفسیری آنلاین نیویورک تایمز» توسط لیم^۲ (۲۰۲۳) انجام شده است. این پژوهش چارچوب‌بندی جنگ روسیه و اوکراین و تصویر ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه را در یکی از رسانه‌های مشهور آمریکایی، نیویورک تایمز آنلاین، بررسی می‌کند. تحلیل محتوای کیفی مقالات تفسیری در ستون «نظر» انجام شد. دویست و بیست‌ونهم مقاله تفسیری از ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۴ دسامبر ۲۰۲۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار

1. The New York Times
2. Lim
3. December

گرفت. تجزیه و تحلیل محتوای کیفی این مطالعه را قادر می‌سازد تا محتوای چارچوبی جنگ و شخصیت‌سازنده و مخرب تصویر پوتین را بررسی کند. چارچوب نظری این پژوهش، نظریه برحسته‌سازی و چارچوب‌بندی بوده است. تجزیه و تحلیل به صورت استقرایی چارچوب‌های موضوعی را با سیستم‌سازی محتوای مقالات ایجاد می‌کند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که روسیه به عنوان یک مهاجم غیرقابل تحریک معرفی شده است که بدون رحم به اوکراین حمله کرده است، درحالی‌که اوکراین تلاش می‌کند تا دفاع الهام‌بخشی از حاکمیت خود داشته باشد. تصویر ولادیمیر پوتین دارای شخصیتی مخرب است که در آن تصویر توطئه‌آمیز و منزوی است.

«مقایسه پوشش درگیری اوکراین و روسیه در بی‌بی‌سی، گاردین، الجزیره و مطبوعات آنلاین نیویورک تایمز، با اشاره به نظریه چارچوب‌بندی: فوریه - آوریل ۲۰۲۲» توسط گاردنر^۲ (۲۰۲۲) با هدف بررسی پوشش خبری درگیری اوکراین و روسیه در نشریات آنلاین آمریکا، بریتانیا و خاورمیانه در طول فوریه تا آوریل ۲۰۲۲ انجام شده است. در این پژوهش با توجه به سوگیری رسانه‌ای و تصویر قربانیان، بررسی می‌کند که چگونه پوشش خبری درگیری اوکراین و روسیه در نشریات آنلاین آمریکا، بریتانیا و خاورمیانه در طول فوریه تا آوریل ۲۰۲۲ متمایز می‌شود. از تجزیه و تحلیل بلاغی برای بررسی زبان مورد استفاده و استدلال پشت آن استفاده می‌کند و هدف آن این است که مشخص کند رسانه‌های مختلف چگونه تعارض را به مخاطبان خود ارائه می‌دهند.

«چارچوب‌بندی خبری درباره درگیری اوکراین در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۵ توسط بی‌بی‌سی و راشا تودی» توسط لئو^۳ (۲۰۲۳) انجام شده است. هدف این پژوهش بررسی رابطه پویا بین سازمان‌های خبری بین‌المللی و سیاست در بریتانیا و روسیه بوده است. این پژوهش با استفاده از درگیری ۲۰۱۴-۲۰۱۵ اوکراین به عنوان مطالعه موردی خود استدلال می‌کند که بشردوستانه برای تنظیم دستور کار خبری توسط راشا تودی به کار گرفته شده است. از سوی دیگر، بی‌بی‌سی از چارچوب‌های حقوق بشری نسبتاً کمتری استفاده کرد، اما روسیه و جدایی‌طلبان مورد حمایت روسیه را مسئول درگیری معرفی کرده‌اند. علی‌رغم اینکه مفاهیم رضایت تولید و نمایه‌سازی ممکن است استدلال‌های رویه روزنامه‌نگاری را به طور جامع درک نکنند، اما در توضیح و آشکار کردن بینش‌های گسترده‌تر در مورد بازار و صنعت رسانه‌ای سیاست‌محور و

1. February-April

2. Gardner

3. Liu

گرایش غیرلیبرال در گزارش جنگ/ درگیری بین‌المللی در چارچوب‌بندی اخبار ابزاری حیاتی برای قدرت نرم مفید هستند. همچنین این سؤال را ایجاد می‌کند که کجا باید بین رسانه قدرت نرم تحت حمایت دولتی راشا تودی و بی‌بی‌سی با بودجه عمومی تمایز قائل شویم.

چارچوب مفهومی

تحلیل روایت

روایت مسیری را برای بینش در مورد جذابیت و طنین اطلاعات نادرست ارائه می‌دهد (Hellman, 2024) تحلیل روایی خانواده‌ای از رویکردهایی است که محققان با آن اشکال مختلف داستان‌سرایی را بررسی می‌کنند. برخی از تحلیلگران به کارکرد روایت‌ها نگاه کرده‌اند، درحالی‌که برخی دیگر به تحلیل تعاملات بین خالق، مخاطب و عناصر اجرایی پرداخته‌اند (Riessman, 1993) این روش‌های مختلف براساس ماهیت و نوع متن مورد استفاده قرار می‌گیرند. روایت «به‌عنوان استدلالی برای مشاهده و درک جهان به شیوه‌ای خاص عمل می‌کند» (Foss, 1989). مطالعه روایات به معنای مطالعه چگونگی درک انسان از هستی و شناخت مضامین گسترده‌ای است که هر نسل را تعریف می‌کند (مؤسسه مطبوعات آمریکا به نقل از دیل، ۲۰۲۰). روزنامه‌نگاران به‌عنوان دروازه‌بان رسانه‌ها نیز نقش مهمی در تأثیرگذاری فعال و هدایت این روایت‌ها، به‌سوی تأثیرات مثبت و منفی دارند. داستان‌های بسیار زیادی وجود دارد و راه‌های بسیار زیادی برای خلق آن داستان‌ها وجود دارد، اغلب روزنامه‌نگاران تحت فشار قرار می‌گیرند تا «از خطوط داستانی استفاده کنند و دوباره استفاده کنند» و «از فرمول‌های قدیمی راحت شوند» (Hanson, 2001)، حتی اگر این فرمول‌ها در جهت‌گیری و اعمال سوء تعبیر درگیر شوند. همان‌طور که کلیک‌های آنلاین برای موفقیت مالی و سود رسانه‌های خبری اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند، این روایت‌های مکرر هیجان‌انگیزتر شده‌اند که منجر به رواج اصطلاح «اخبار جعلی» و کاهش اعتماد رسانه‌ها می‌شود (برنان، ۲۰۱۹). در نتیجه نوسازی گذرا این فرمول‌های قدیمی، حوزه روزنامه‌نگاری اغلب یک سوگیری ضمنی در پوشش و عدم ارائه پوشش کافی به جوامع متنوعی که در آن‌ها خدمت می‌کنند نشان داده است (Armstrong, 2018).

نظریه چارچوب بندی

به گفته بیتسون^۱، یک قاب رابطه بین چندین عنصر متصل در یک متن را مشخص می‌کند. مشخص کردن این رابطه می‌تواند منجر شود به درک بهتر موضوع یا موضوعی در متن به آن پرداخته شده است؛ بنابراین، هر پیام حاوی دو عنصر است: اول، محتوای خاص و دوم، چارچوبی که نشان می‌دهد پیام به‌عنوان یک کل چگونه باید تفسیر شود. واتزلوویک^۲، بیوین^۳ و جکسون^۴ اضافه می‌کنند که «چنین ارتباطی در ارتباط به گیرنده کمک می‌کند تا واقعیت را ساختاردهی و تعریف کند». فریم‌های مورد استفاده در یک پیام را می‌توان از طریق تحلیل فریم شناسایی و مطالعه کرد. در مجموع، تحلیل چارچوب ابزاری برای سفارش دادن اطلاعات در مورد نحوه درک مردم از مشکلات سیاسی است (Johnson, 2010).

چارچوب بندی رسانه‌های خبری

گیتلین^۵ (۱۹۸۰)، یکی از اولین محققانی است که از رویکرد چارچوب بندی برای مطالعه محتوای رسانه‌های خبری استفاده کرد، او به شیوایی بیان کرد: «قاب‌ها اصول انتخاب، تأکید و ارائه هستند که از نظریات ضمنی کمی در مورد آنچه وجود دارد، آنچه اتفاق می‌افتد و آنچه مهم است تشکیل شده است». رویکرد چارچوب بندی برای درک محتوای رسانه‌های خبری شامل در نظر گرفتن این ایده است که روزنامه‌نگاران داستان‌های خبری (به‌عنوان «قاب بندی») را از دیدگاه‌هایی جزئی نسبت به دیدگاه‌های خاص می‌نویسند و اینکه این عمل بر تفسیر عمومی از رویدادها تأثیر می‌گذارد (Babin, 2016).

چارچوب‌های عام

چارچوب خبری عام به لحاظ مفهومی گسترده است و ویژگی‌های کلی پوشش را می‌سنجد. این چارچوب‌ها برای موضوعات و عناوین خبری مختلف در طول زمان و در زمینه‌های فرهنگی متفاوت به کار گرفته می‌شوند (camaj, 2010: 637). در این پژوهش از چارچوب عام سمتکو و ولکنبرگ^۶ استفاده شده است. این دو چارچوب‌های

1. Bateson
2. Watzlawick
3. Beavin
4. Jackson
5. Gitlin
6. Semetko & Valkenburg

پنجگانه خود را از ترکیب چند چارچوب عام دیگر به وجود آوردند (زابلی‌زاده، ۱۳۹۰).

چارچوب‌های خاص

چارچوب‌های خاص، بر رویدادها و موضوعات خاص تأکید می‌کنند و موضوع محور هستند (camaj, 2010: 637). چارچوب جنگ و صلح چارچوب رقیب در پوشش تضاد تلقی می‌شود. روزنامه‌نگاری جنگ، به جنگ، خشونت، تبلیغ سیاسی، نخبگان و پیروزی می‌پردازد و خشونت‌محور، تبلیغ‌محور، نخبه‌محور و پیروزی‌محور است و اغلب به روش دوگانه‌ای مرتبط است (ottosen, 2010: 262). روزنامه‌نگاری صلح، روزنامه‌ای است که به صلح، درگیری، حقیقت، مردم و راه‌حل‌ها می‌پردازد. این شیوه روزنامه‌نگاری، با پذیرفتن درگیری‌ها و شناسایی احزاب، اهداف و موضوعات دخیل، صورت‌بندی درگیری را بررسی می‌کند. روزنامه‌نگاران صلح با شناسایی و درک ریشه‌های تاریخی و فرهنگی، امکان ابراز عقیده برای تمامی احزاب فراهم می‌کنند (لی و دیگران، ۲۰۰۶: ۵۰۳ به نقل از زابلی‌زاده، ۱۳۹۰).

چارچوب‌های موضوعی

چارچوب‌های موضوعی، متناسب با موضوع و هدف پژوهش انتخاب می‌شوند و بر روی آن تمرکز می‌کنند. در این پژوهش از چارچوب موضوعی سیاست خارجی استفاده شده است. چارچوب سیاست خارجی، رویکردی ساختاریافته برای درک نقش، کارکردها و تأثیر رسانه‌ها در روابط بین‌الملل ارائه می‌دهد. این پژوهش با توجه به مقوله‌های «نقش بازیگران بین‌المللی»، «روش‌های تبلیغاتی و استفاده از اطلاعات نادرست»، «منافع مشترک بازیگران بین‌المللی یا مسائل ژئوپولیتیکی»، «حقوق بشر و کمک‌های بشردوستانه» و «جنایتکار (کشور تجاوزکننده)، قربانی (کشور مورد تجاوز)» به بررسی چارچوب‌های خبری در تحلیل متن و تصویر شبکه‌های خبری بی‌بی‌سی فارسی و ایران اینترنشنال می‌پردازد. چارچوب سیاست خارجی، رویکردی جامع و راهبردی است که تعاملات و روابط یک کشور با سایر کشورها را هدایت می‌کند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر باهدف تحلیل چگونگی بازنمایی اخبار جنگ اوکراین و روسیه در دو شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی انجام شده است. این پژوهش کیفی بوده و از رویکرد توصیفی و تحلیلی استفاده شده است. روش این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی با تمرکز بر تکنیک تحلیل روایت و مبنای نظری نظریه چارچوب‌بندی بوده

است. این ترکیب روش‌ها امکان شناسایی لایه‌های پنهان معنایی، الگوهای روایتی و چارچوب‌های خبری به کار گرفته شده توسط هریک از رسانه‌های مورد پژوهش را فراهم آورده است. تحلیل محتوای کیفی، به عنوان روشی نظام‌مند برای تحلیل و تفسیر متن و تصاویر به کار گرفته شده است. در کنار آن، تکنیک تحلیل روایت ابزاری برای تفسیر و رمزگشایی خبرهای ارائه شده توسط رسانه‌ها در خصوص جنگ اوکراین و روسیه است. با استفاده از این تکنیک، نحوه بازنمایی واقعیت‌های مربوط به جنگ توسط این شبکه‌ها در چارچوب روایت‌های خاصشان تبیین می‌شود. نظریه چارچوب‌بندی نیز به تبیین نحوه برجسته‌سازی ابعاد خاصی از واقعیت توسط رسانه‌ها و تأثیر آن بر ادراک مخاطب در این شبکه‌های خبری پرداخته است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه اخبار، گزارش‌ها و محتواهای مرتبط با جنگ اوکراین و روسیه است که توسط شبکه‌های خبری بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی در بازه زمانی ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ (آغاز رسمی جنگ) تا ۲۴ جولای ۲۰۲۳ منتشر شده‌اند. انتخاب این دو شبکه خبری به دلیل تفاوت‌های آشکار در رویکردهای آن‌ها در پوشش اخبار بین‌المللی، به ویژه در خصوص جنگ اوکراین و روسیه، صورت گرفته است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت هدفمند انتخاب شده است. نمونه آماری شامل محتوای خبری مربوط به چهار هفته کلیدی و مشخص (۲۸ روز خبری) از بازه زمانی ذکر شده (۲۴ فوریه ۲۰۲۲ تا ۲۴ جولای ۲۰۲۳) است. این چهار هفته به گونه‌ای انتخاب شده‌اند که نمایانگر مراحل و تحولات کلیدی و عمده در طول جنگ باشند؛ این انتخاب بر اساس رخداد‌های مهم نظامی، سیاسی و دیپلماتیک (مانند آغاز حملات، مذاکرات مهم، حملات متقابل عمده) صورت گرفته تا درک جامعی از نحوه بازنمایی اخبار در دوره‌های مختلف تحول جنگی به دست آید.

ابزار و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها، فیش‌برداری و کدگذاری محتوای خبری از طریق مشاهده و بررسی دقیق آرشیوهای هر دو شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی بوده است. این داده‌ها شامل محتوای متنی و محتوای تصویری بوده است. هر روایت خبری با دقت مشاهده، بررسی و ثبت گردیده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل محتوای کیفی و با استفاده از مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها صورت پذیرفته است. داده‌ها در

سه سطح از چارچوب‌های خبری، متناسب باهدف پژوهش، مورد بررسی قرار گرفتند: الف) چارچوب‌های عام: این چارچوب‌ها برای شناسایی ویژگی‌های کلی پوشش خبری که قابلیت تعمیم به موضوعات مختلف و در زمینه‌های فرهنگی متفاوت را دارند، به کار رفته‌اند. در این پژوهش، از چارچوب عام «سمتکو و ولکنبرگ» استفاده شده است که شامل چارچوب‌هایی مانند: چارچوب نسبت دادن مسئولیت، چارچوب برخورد، چارچوب پیامدهای اقتصادی، چارچوب پیامدهای اخلاقی و چارچوب علائق انسانی است.

ب) چارچوب‌های خاص: این چارچوب‌ها بر رویدادها و موضوعات مشخص تمرکز دارند. در این راستا، «چارچوب جنگ و صلح» به‌عنوان یکی از چارچوب‌های اصلی در تحلیل پوشش تضادها مدنظر قرار گرفته است. این چارچوب به بررسی نحوه تمرکز رسانه‌ها بر ابعاد خصمانه یا صلح‌آمیز در جنگ می‌پردازد.

ج) چارچوب‌های موضوعی: این چارچوب‌ها به‌صورت اختصاصی و متناسب با موضوع اصلی پژوهش (بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه) تدوین شده و بر ابعاد خاص آن تمرکز دارند. در این پژوهش، از «چارچوب سیاست خارجی» استفاده شده است. این چارچوب شامل مقوله‌های کلیدی نقش بازیگران بین‌المللی، منافع مشترک ژئوپلیتیکی، حقوق بشر و کمک‌های بشردوستانه و نقش جنایتکار (کشور متجاوز) و قربانی (کشور مورد تجاوز) در تحلیل محتوای متنی و تصویری اخبار بوده است.

پس از کدگذاری اولیه، داده‌ها با استفاده از روش‌های تحلیل محتوای کیفی و تحلیل روایت، به‌منظور شناسایی مضامین اصلی، الگوهای روایتی غالب و چارچوب‌های خبری غالب در هر یک از شبکه‌های بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. این عناصر در قالب چارچوب‌های خبری مورد بررسی قرار گرفتند. در نهایت، امکان مقایسه تطبیقی رویکردهای این دو رسانه در بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه فراهم شده و به شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌ها در روایت‌گری آن‌ها منجر شده است.

یافته‌های پژوهش

روایت شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی از جنگ اوکراین و روسیه

شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی به‌شيوه مشخصی به بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه پرداخته است که محوریت آن بر «آغازگر جنگ» بودن روسیه و «قربانی» بودن اوکراین استوار است. روایت غالب در این شبکه، با صدور فرمان آغاز عملیات نظامی از سوی ولادیمیر پوتین آغاز می‌شود و بر «شروع‌کننده» بودن روسیه تأکید دارد. در این روایت، اوکراین به‌عنوان «قربانی» و در معرض تهاجم بی‌رحمانه به تصویر کشیده شده است. این روایت به تفصیل به پیامدهای منفی جنگ در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی برای مردم اوکراین پرداخته و رنج انسانی و خسارات وارده را برجسته کرده است. در نقطه اوج این روایت، روسیه مورد «محکومیت» قرار گرفته و اقدامات آن «جنایت‌کارانه» توصیف شده است. این ساختار روایی، باهدف نمایش اوکراین به‌عنوان «مظلوم و قربانی» و روسیه به‌عنوان «متجاوز» شکل گرفته است. بی‌بی‌سی فارسی این روایت را با بهره‌گیری از چارچوب‌های خبری چون «علائق انسانی»، «برخورد»، «دیپلماسی رسانه‌ای»، «سیاست خارجی»، «پیامدهای اقتصادی» و «اخلاقی» به مخاطبان خود ارائه داده است.

روایت شبکه خبری راشا تودی از جنگ اوکراین و روسیه

روایت شبکه خبری راشا تودی از جنگ اوکراین و روسیه، رویکردی کاملاً متفاوت نسبت به بی‌بی‌سی فارسی را دنبال کرده است. این روایت با چارچوب‌بندی «سیاست و دیپلماسی» ولادیمیر پوتین و اهداف او از آغاز آنچه «عملیات ویژه نظامی» خوانده شده، آغاز می‌گردد. همان‌طور که نیکی آرون، مجری راشاتودی، خبر «آغاز عملیات ویژه نظامی در منطقه دونباس» را اعلام می‌کند، روایت بر توجیه اقدامات روسیه و معرفی آن به‌عنوان «حامی مردم» و «ناجی» منطقه متمرکز است. در این روایت، با استفاده از کلیدواژه‌هایی نظیر «حفاظت از مردم» و «عدم تجاوز و اشغال سرزمین‌های اوکراین»، تلاش شده است تا اقدامات روسیه موجه و بشردوستانه جلوه داده شود. در نقطه مقابل، اوکراین با برجسته‌سازی حملات ادعایی به سرزمین‌های روسیه از جمله دونباس، لوهانسک و ماریوپل و استفاده از واژگان دارای بار منفی مانند «قلدر» و «نسل‌کشی»، به‌عنوان «متجاوز» و «عامل اصلی حملات وحشیانه» به تصویر کشیده شده است. این رویکرد راشا تودی، در راستای برجسته‌سازی جنبه‌های منفی و نامتناسب از اوکراین و نیروهای آن است. گزارش‌های خبری، با تمرکز بر زیان‌ها و خسارت‌های واردشده به روسیه، چارچوب

«جنگ» را برجسته ساخته و تصویری از اوکراین به‌عنوان متجاوز و روسیه نیز مدافع ایجاد کرده‌اند. همچنین، با نقل قول‌هایی از شخصیت‌های اتحادیه اروپا نظیر استولتبرگ^۱ (دبیر کل ناتو)، شارل میشل^۲ (رئیس شورای اروپا) و جوزف بورل^۳ (رئیس سیاست خارجی اتحادیه اروپا) که در آن‌ها از واژگانی نظیر «حمله بی‌پروا»، «به خطر انداختن جان» و «عمل تجاوزکارانه بی‌سابقه» استفاده می‌شود، سعی بر آن است که حمایت اتحادیه اروپا از اوکراین برجسته شده است و روسیه متجاوز نشان داده شود، درحالی‌که اوکراین قربانی این حمله است. تأکید اصلی روایت‌های راشاتودی در قالب چارچوب‌های «دیپلماسی رسانه» و «سیاست خارجی» شکل گرفته است.

جدول ۱. به ارائه نمونه‌هایی گویا از یافته‌های تحلیل مقایسه‌ای روایی و چارچوب‌بندی اخبار منتخب جنگ اوکراین و روسیه در شبکه‌های خبری بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی پرداخته است. این جدول، عناوین، محورهای اصلی خبر و چارچوب‌های غالب مورد استفاده توسط هر شبکه را در بازه‌های زمانی مختلف نشان داده است.

جدول ۱. تحلیل مقایسه‌ای روایی و چارچوب‌بندی اخبار منتخب جنگ اوکراین و روسیه در بی‌بی‌سی فارسی و راشا تودی

تاریخ	عنوان خبر شبکه بی‌بی‌سی فارسی	محورهای اصلی خبر	عنوان خبر شبکه خبری راشا تودی	محورهای خبر
۱۵ اسفند ۱۴۰۰ / ۲۴ فوریه ۲۰۲۲	ولادیمیر پوتین مجوز عملیات را صادر و درگیری در مناطق روسیه و اوکراین را اجتناب‌ناپذیر نامید. زلنسکی نیز از بی‌نتیجه ماندن تلاش‌هایش برای مذاکره با پوتین خبر داد.	۱. غیرنظامی کردن اوکراین (چارچوب سیاست خارجی و جنگ) ۲. تأثیر جنگ بر سیاست‌های بین‌المللی (چارچوب سیاست خارجی) ۳. کاهش ارزش پول روسیه و افزایش تورم (چارچوب پیامدهای اقتصادی)	۱. ولادیمیر پوتین دستور عملیات نظامی ویژه در دونباس را صادر کرد و گفت که هدف از آن محافظت از مردم در آنجا است. ۲. کی یف روابط دیپلماتیک خود را با روسیه قطع کرده است و از غرب می‌خواهد یک ائتلاف ضد پوتین ایجاد کند که سیاستمداران جهانی را رهبری می‌کند تا کرملین‌ها را برای اجرای عملیات بالای حمله باریک مورد انتقاد قرار دهند و قول سخت‌ترین تحریم‌ها را بدهند.	۱. هدف از جنگ روسیه: حفاظت از مردم (چارچوب علائق انسانی و نسبت دادن مسئولیت) ۲. قطع روابط دیپلماتیک کی‌یف با روسیه (چارچوب سیاست خارجی) ۳. درخواست ایجاد ائتلاف ضد پوتین (چارچوب سیاست خارجی)

<p>۱. حملات اوکراین در مناطق غربی روسیه (چارچوب جنگ)</p> <p>۲. موفقیت عملیات دونباس و اوکراین از سوی روسیه (چارچوب سیاست خارجی و جنگ)</p> <p>۳. موفقیت نیروهای روسیه در جلوگیری از حملات اوکراین (چارچوب جنگ و سیاست خارجی)</p>	<p>ولادیمیر پوتین اعلام می‌کند پاسخ مسکو به هرگونه مداخله خارجی در حمله این کشور در اوکراین خواهد بود</p>	<p>۱. بازدید دبیرکل سازمان ملل متحد، از گورهای دسته‌جمعی در بوچا شمال اوکراین (چارچوب سیاست خارجی، چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۲. حمایت اوکراین از طریق کمک‌های بشردوستانه و کمک‌های نظامی (چارچوب علائق انسانی و چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>بازدید دبیرکل سازمان ملل از اوکراین؛ گوترش خواهان همکاری روسیه در تحقیق درباره اتهام جنایات جنگی شد.</p>	<p>۸ اردیبهشت ۱۴۰۱ / ۲۸ آوریل ۲۰۲۲</p>
<p>۱. نمایش شخصیت‌های گوترش، بلینکن و بائربوک در خصوص بحران گرسنگی و کمبود مواد غذایی (چارچوب علائق انسانی و سیاست خارجی)</p> <p>۲. نمایش قدرت روسیه (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>۳. اتهام جنایات جنگی به اوکراین (چارچوب جنگ و سیاست خارجی)</p>	<p>۱. مسکو را به دلیل تشدید بحران گرسنگی در ماه‌های اخیر در بخش‌های فقیر جهان مورد انتقاد قرار داد.</p> <p>۲. اسیر شدن هزار سرباز اوکراینی در ماریوپل</p>	<p>۱. هشدارها و اقدامات انجام‌شده توسط سازمان‌های جهانی در بحران کمبود مواد غذایی (چارچوب سیاست خارجی و علائق انسانی و پیامدهای اقتصادی)</p> <p>۲. تمرکز بر حل بحران از طریق همکاری و کمک بین‌المللی (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>۳. ارائه کمک‌های مالی و اطمینان از مسیرهای تجاری و صادراتی (چارچوب پیامدهای اقتصادی)</p>	<p>هشدار سازمان ملل، درباره تأثیر جنگ بر کمبود مواد غذایی: ده‌ها میلیون نفر در خطر گرسنگی قرار خواهند گرفت.</p>	<p>۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۱ / ۱۹ می ۲۰۲۲</p>

<p>۱. نمایش گزارش از وضعیت شهرهای اوکراین (چارچوب علائق انسانی)</p> <p>۲. نمایش گزارشی از دونتسک و مصاحبه با مردم که به دنبال فراندوم بخشی روسیه هستند (چارچوب علائق انسانی)</p>	<p>ورود نیروهای لوهانسک تحت رهبری روسیه به آخرین سنگر اوکراین</p>	<p>۱. اعطای وضعیت نامزدی اتحادیه اروپا به اوکراین و مولداوی (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>۲. تشدید حملات ارتش روسیه در اوکراین (چارچوب جنگ)</p> <p>۳. نقش سازمان‌های بین‌المللی به ویژه اتحادیه اروپا را در انتخاب سریع این دو کشور برای عضویت بالقوه (چارچوب سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>موافقت اتحادیه اروپا با اعطای وضع نامزدی اوکراین و مولداوی؛ همزمان حمله ارتش روسیه شدت گرفته و نیروهای اوکراینی از شرق این کشور عقب‌نشینی کردند.</p>	<p>پیر ۱۴۰۱/۲۵ ژوئن ۲۰۲۲</p>
<p>۱. سقوط سنگر دفاعی آمریکا</p> <p>۲. وابستگی اوکراین به ایالت متحده آمریکا و حمایت‌های آن (چارچوب سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۳. حضور کرملین در اجلاس گروه ۲۰ (چارچوب سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۴. حضور سلاح‌های ناتو و وضعیت کارخانه شیمیایی آذوت در سورودونتسک (چارچوب سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>۱. پکن دسیسه‌های ژئوپلیتیکی کشورهای گروه هفت را محکوم کرد</p> <p>۲. بررسی انبوهی از تسلیحات ناتو و موشک‌های پراکنده از عقب‌نشینی نیروهای کی‌یف در کارخانه شیمیایی آذوت در سورودونتسک</p> <p>۳. تمایل رئیس کمیسیون اروپا به حضور پوتین در اجلاس G۲۰ برای گفتگو با رهبران اروپایی</p>	<p>حمایت از اوکراین مساوی با پیامدهای جبران‌ناپذیر جهانی (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>حمایت اوکراین از جانب کشورها و سران گروه هفت (چارچوب سیاست خارجی)</p>	<p>رایزنی سران هفت کشور صنعتی در آلمان، بایدن می‌گوید غرب باید در برابر حمله روسیه به اوکراین متحد بماند.</p>	<p>پیر ۱۴۰۱/۲۷ ژوئن ۲۰۲۲</p>

<p>۱. گزارش روسیه از اقدامات اوکراین به سازمان ملل و اتحادیه اروپا (چارچوب سیاست خارجی، علائق انسانی و نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۲. تهدید جدی اقدامات اوکراین برای امنیت قاره (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۳. تأثیر و تبعات بین‌المللی این اقدام در امنیت جهانی (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>ارتش اوکراین بزرگ‌ترین نیروگاه هسته‌ای اروپا را گلوله‌باران می‌کند</p>	<p>۱. بزرگ‌ترین سانحه اتمی جهان توسط روسیه (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۲. تشکیل منطقه غیرنظامی در اطراف نیروگاه اتمی توسط ایالت متحده امریکا (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۳. حمله به زاپروژیا و فاجعه اتمی (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>هشدار آژانس درباره نیروگاه هسته‌ای اوکراین، حمله به زاپروژیا فاجعه اتمی به بار می‌آورد.</p>	<p>۲۱ مرداد ۱۴۰۱ / ۱۲ آگوست ۲۰۲۲</p>
<p>۱. عدم تشکیل اتحاد نظامی (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>۲. تمرینات و رزمایش‌های نظامی مشترک (چارچوب سیاست خارجی)</p> <p>۳. انتقاد از ایالات متحده به دلیل ایجاد گروه‌های جدید، اتحادهای نظامی جدید و ساخت محورهای جدید توسط غرب (چارچوب سیاست خارجی)</p>	<p>تأکید بر عدم ایجاد ائتلاف نظامی؛ همکاری‌ها و رزمایش‌های مشترک شفاف هستند</p>	<p>۱. ارائه توانایی‌های دیجیتال تجسسی روسیه به ایران (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۲. تأکید مکرر به نقش ایران در جنگ روسیه و اوکراین (چارچوب نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۳. نگرانی در خصوص همکاری ایران و روسیه در زمینه تجهیزات سایبری و نظامی (چارچوب علائق انسانی و نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>نقش پهبادی‌های جمهوری اسلامی در تجاوز نظامی روسیه به اوکراین</p>	<p>۷ فروردین ۱۴۰۲ / ۲۷ مارس ۲۰۲۳</p>
<p>۱. آزادسازی شهر آرتیوموفسک (چارچوب جنگ)</p> <p>۲. رسانه‌های غربی آزادسازی آرتیوموفسک را حمله وحشیانه واکنز به جبهه شرقی روسیه اوکراین نشان می‌دهند (چارچوب جنگ و نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>۱. چین رهبران گروه ۷ را به خاطر تبدیل پکن به قربانی در مناقشه اوکراین محکوم کرد (چارچوب علائق انسانی، سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p> <p>۲. واکنز کنترل کامل آرتیوموفسک را به دست گرفت و به‌زودی مواضعش را به ارتش روسیه تحویل می‌دهد. (چارچوب علائق انسانی، سیاست خارجی و نسبت دادن مسئولیت)</p>	<p>۱. نمایش شخصیت‌های سران گروه هفت (چارچوب علائق انسانی)</p> <p>۲. نقش بازیگران بین‌المللی (چارچوب علائق انسانی)</p> <p>۳. موافقت جو بایدن، در ارسال اف ۱۶ و آموزش خلبانان اوکراینی (چارچوب علائق انسانی، جنگ و سیاست خارجی)</p>	<p>حضور رئیس‌جمهوری اوکراین در نشست سران گروه هفت؛ هم‌زمان آمریکا موافقت کرد، خلبان‌های اوکراینی را برای پرواز با جنگنده‌های اف ۱۶ آموزش دهد</p>	<p>۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۲ / ۲۰ می ۲۰۲۳</p>

چارچوب نسبت دادن مسئولیت در شبکه‌های خبری

جدول ۲. نقش شبکه‌های خبری در چارچوب‌بندی نسبت دادن مسئولیت

مقوله	شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی	شبکه خبری راشا تودی
مسئولان و مقصران اصلی	<p>۱. تصویرسازی اوکراین به‌عنوان قربانی و اشاره به تجاوزات روسیه</p> <p>۲. تأکید بر نقش کشورهای غربی و ناتو در محکوم کردن روسیه</p> <p>۳. اشاره به دخالت ایران و ارسال تجهیزات به روسیه</p> <p>۴. بررسی جنایات جنگی و نقض حقوق بشر، به‌ویژه در مورد کودکان</p>	<p>۱. نسبت دادن مسئولیت ناامنی‌ها به اوکراین</p> <p>۲. توجیه عملیات نظامی به‌عنوان اقدام دفاعی و انسانی</p> <p>۳. واژه‌سازی «قلدری» و «نسل‌کشی» برای توجیه اقدامات خود</p> <p>۴. تقویت مشروعیت اقدامات نظامی از طریق نقش «حامی» و «مدافع»</p>
نقض حقوق بشر و قوانین بین‌المللی	<p>۱. انتقال کودکان به روسیه و نقض حقوق آنها</p> <p>۲. تأکید بر مسئولیت روسیه در زیرپا گذاشتن حقوق بشر</p>	<p>اتهام به اوکراین در زمینه جنایات جنگی و استفاده از اصطلاحات دفاعی</p>
بحران‌های انسانی و اجتماعی	<p>۱. تأکید بر پیامدهای اقتصادی جنگ و مسئولیت‌پذیری روسیه</p> <p>۲. اشاره به بحران انسانی ناشی از جنگ و حمایت‌های بین‌المللی از اوکراین</p>	<p>اشاره به بحران گرسنگی و تلاش برای جابجایی مسئولیت‌ها به اوکراین</p>
تهدیدات امنیتی	<p>۱. گلوله‌باران و تهدیدات امنیتی ناشی از اقدامات روسیه</p> <p>۲. تأکید بر مسئولیت روسیه در ایجاد تهدیدات جهانی</p>	<p>توجیه اقدامات نظامی به‌عنوان پاسخ به مداخلات خارجی و تهدیدات</p>

بی‌بی‌سی فارسی در بازنمایی اخبار جنگ اوکراین و روسیه، عمدتاً مسئولیت اصلی آغاز و تداوم جنگ را به ولادیمیر پوتین و دولت روسیه نسبت می‌دهد. این شبکه خبری با بیان اخباری نظیر «ولادیمیر پوتین مجوز عملیات را صادر و درگیری در مناطق روسیه و اوکراین را اجتناب‌ناپذیر نامید. زلنسکی نیز از بی‌نتیجه ماندن تلاش‌هایش برای مذاکره با پوتین خبر داد» (۲۴ فوریه ۲۰۲۲)، پوتین را به‌عنوان عامل اصلی حمله به اوکراین و مسئول این جنگ معرفی می‌کند. اوکراین در این روایت، به‌عنوان قربانی تجاوز روسیه تصویر کشیده شده و ادعاهای این کشور مبنی بر حملات روسیه به زیرساخت‌ها و سرنگونی هواپیماها، حتی با وجود تکذیب مسکو، برجسته شده است. در این چارچوب، پوتین و ارتش روسیه به‌وضوح مقصران اصلی حمله به اوکراین

معرفی شده‌اند. بی‌بی‌سی فارسی همچنین بر اجماع و تأکید کشورهای غربی، ناتو و بازیگران بین‌المللی برجسته‌ای مانند جو بایدن و بوریس جانسون در خصوص مسئولیت‌پذیری روسیه در این تهاجم تمرکز کرده است. این شبکه پیامدهای اقتصادی جنگ را نیز به اقدامات روسیه نسبت داده و بر مسئولیت این کشور در بروز بحران‌های جهانی تأکید کرده است.

علاوه بر این، بی‌بی‌سی فارسی به‌طور برجسته‌ای به دخالت ایران در حمایت از روسیه در جنگ پرداخته است. این شبکه خبری، نقش ایران را به‌عنوان بازیگر بین‌المللی در ارسال تجهیزات نظامی برای مقابله با اوکراین مورد توجه قرار داده است. در شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی، اتهامات کشورهای غربی مبنی بر توافق «مخفیانه» روسیه و ایران برای ارسال موشک‌های «زمین به زمین» ساخت ایران پررنگ شده و نقش ایران به‌عنوان عنصر اصلی و حمایت‌کننده از روسیه در این زمینه برجسته می‌کند. یکی از مقوله‌های اصلی در این چارچوب، نقض حقوق بشر و قوانین بین‌المللی است. بی‌بی‌سی فارسی به‌طور ویژه بر مسائل مربوط به کودکان تمرکز می‌کند و دولت روسیه و ولادیمیر پوتین را مسئول زیر پا گذاشتن این حقوق از طریق انتقال کودکان اوکراینی به روسیه و واگذاری آن‌ها به خانواده‌های روسی معرفی می‌کند؛ اقدامی که این شبکه آن را «جنایت کارانه» معرفی کرده است. بی‌بی‌سی فارسی روسیه را به‌عنوان مقصر اصلی درگیری در اوکراین به تصویر کشیده است، درحالی‌که دیگر بازیگران بین‌المللی خود را برای حمایت و دفاع در برابر تجاوز روسیه با اوکراین همسو کرده‌اند. در مقابل، شبکه خبری راشا تودی در چارچوب «نسبت دادن مسئولیت» رویکردی کاملاً متفاوت اتخاذ کرده است و مسئولیت ناامنی‌ها و بحران‌های موجود در منطقه دونباس و آغاز عملیات نظامی را به اوکراین نسبت داده است. این شبکه با بیان خبر «ولادیمیر پوتین دستور عملیات نظامی ویژه در دونباس را صادر کرده و هدف از آن را محافظت از مردم بیان کرده است» (۲۴ فوریه ۲۰۲۲)، هدف از جنگ را «حفاظت از مردم» در مقابل «قلدری» و «نسل‌کشی» اوکراین معرفی کرده است. راشا تودی تلاش کرده است، اوکراین را به‌عنوان عامل اصلی تهدیدات و خشونت‌ها معرفی کرده و عملیات نظامی روسیه را به‌عنوان یک اقدام دفاعی و انسانی توجیه کند. پوتین در این روایت، هدف از عملیات نظامی را «محافظت از مردم» عنوان کرده است و با این تکنیک، اقدامات نظامی روسیه توجیه می‌گردد. با قرار دادن خود در نقش «حامی» و «مدافع»، دولت روسیه و در نتیجه راشا تودی، تلاش کرده‌اند تا مشروعیت‌بخشی به

اقدامات نظامی خود را تقویت کنند. این شبکه همچنین به اتهام‌زنی جنایات جنگی به اوکراین پرداخته، هم‌زمان که قدرت و موفقیت‌های روسیه در عملیات خاصی را به نمایش می‌گذارد؛ رویکردی که بر مسئولیت‌ها و نتایج عملکردهای متفاوت تأکید دارد. در خصوص بحران‌های انسانی و اجتماعی، راشا تودی به بحران گرسنگی اشاره کرده است؛ اما تلاش کرده تا مسئولیت‌ها را به اوکراین جابجا کند و از انتقادات بین‌المللی علیه مسکو در این زمینه فاصله بگیرد.

در چارچوب تهدیدات امنیتی نیز، راشا تودی به گلوله‌باران نیروگاه هسته‌ای و عزم روسیه در پاسخ به مداخلات خارجی اشاره کرده است. این شبکه خبری، اقدامات اوکراین را به‌عنوان تهدیداتی جدی برای امنیت قاره و دارای تبعات بین‌المللی مطرح کرده و روسیه را تحت عنوان طرفی معرفی کرده است که در واکنش به این تهدیدات، واکنش نشان داده است. راشا تودی تلاش کرده است، نقش یک نیروی دفاعی را به خود بگیرد، در صورتی که اوکراین و اغلب کشورهای غربی، عامل تجاوزگری‌های خارجی و مسبب بحران‌های انسانی و امنیتی معرفی شده‌اند.

چارچوب علائق انسانی در شبکه‌های خبری

جدول ۳. نقش شبکه‌های خبری در چارچوب علائق انسانی

مقوله	بی‌بی‌سی فارسی	شبکه خبری راشا تودی
نقش اوکراین	اوکراین به‌عنوان قربانی تجاوز روسیه معرفی می‌شود تأکید بر حفظ تمامیت ارضی اوکراین و ضرورت گفت‌وگوهای صلح	اوکراین به‌عنوان متجاوز و روسیه به‌عنوان ناجی مردم معرفی می‌شود تلاش اوکراین برای تشکیل ائتلاف ضد پوتین و جلب حمایت بین‌المللی
نقش انسانی	تأکید بر تأثیر مخرب جنگ بر غیرنظامیان و نیاز به کمک‌های بشردوستانه. اشاره به هزینه‌های انسانی جنگ شامل کشته‌ها و آواره‌ها	اشاره به بحران‌های انسانی و تهدیدات ناشی از اقدامات اوکراین بر امنیت جهانی نشان دادن نارضایتی مردم از اوکراین و درخواست آن‌ها برای رفتارندوم
نقش جامعه بین‌المللی	دیدگاه مثبت به واکنش‌های بین‌المللی و محکومیت اقدامات روسیه	نادیده گرفتن و به چالش کشیدن محکومیت‌ها و واکنش‌های بین‌المللی

شبکه بی‌بی‌سی فارسی با استفاده مکرر از چارچوب علائق انسانی و با نشان دادن تأثیر مخرب جنگ بر مردم اوکراین به‌ویژه غیرنظامیان و نیاز فوری به کمک و حمایت بشردوستانه چارچوب علائق انسانی را برجسته می‌کند. در این بسته خبری به هزینه‌های انسانی درگیری از جمله کشته‌شدگان، آواره شدن خانواده‌ها، تخریب

ساختمان‌ها و زیرساخت‌ها تأکید دارد. همچنین اوکراین را قربانی تجاوز روسیه به تصویر می‌کشد درحالی‌که رئیس‌جمهور زلنسکی بر ضرورت گفت‌وگوهای صلح و حفظ تمامیت ارضی اوکراین تأکید می‌کند. درعین‌حال جامعه بین‌المللی به‌عنوان پاسخ‌دهنده به بحران به تصویر کشیده می‌شود و کشورهای غربی اقدامات روسیه را محکوم و تحریم‌هایی را در مورد آن اعمال می‌کنند.

در این چارچوب نقش بازیگران بین‌المللی مانند سازمان ملل، اتحادیه اروپا و رهبران فردی را در واکنش به بحران برجسته می‌کند. با نشان دادن مکرون و اعتقاد آن در «به‌گوشه انداختن» ولادیمیر پوتین و بستن راه خروج برای رئیس‌جمهوری روسیه را «یک اشتباه بنیادی» نشان می‌دهد. کولبا، وزیر خارجه اوکراین، پرهیز از تحقیر روسیه را در نتیجه تحقیر فرانسه می‌داند. ماریو دراگی، نخست‌وزیر ایتالیا هم با حمایت از اظهارات مکرون اروپا را نیازمند «مذاکراتی معتبر و مؤثر» می‌داند. همچنین عنصر انسانی را از طریق نقل‌قول‌هایی از افراد مختلف از جمله زلنسکی، تیموشنکو، هایدی و سیرسکی نشان می‌دهد که تجربیات و نگرانی‌های خود را درباره جنگ شرح می‌دهند. در ادامه به نقش پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر در تسهیل ارتباط بین رهبران و شهروندان اشاره می‌کند. نمایش زلنسکی برای به اشتراک گذاشتن دیدگاه خود در توئیتر، نشان‌دهنده علاقه به افکار عمومی و ارتباط با شهروندان است. او با استفاده از پلتفرم رسانه‌های اجتماعی، قصد دارد به مخاطبان بیشتری دسترسی و درباره این رویداد مهم گفت‌وگو کند. چارچوب علائق انسانی در این اخبار با نمایش چهره‌های شاخص رهبران دنیا، عناصر انسانی، کمک‌های بین‌المللی بشردوستانه و محکومیت روسیه در تجاوز به اوکراین نشان داده می‌شود.

شبکه خبری راشا تودی با استفاده از هدف عملیات نظامی ولادیمیر پوتین در جهت «حفاظت از مردم» به‌وضوح به دنبال جلب حمایت عمومی و توجیه اقدامات نظامی از دیدگاه انسانی است. اقدام کی‌یف در قطع روابط دیپلماتیک با روسیه و درخواست برای تشکیل ائتلاف ضد پوتین، نشان‌دهنده تنش‌های عمیق و بحران‌های انسانی ناشی از جنگ است. این اقدام همچنین بیانگر تلاش اوکراین برای جلب حمایت بین‌المللی و ایجاد یک جبهه متحد علیه تجاوزات است. گزارش‌های خبری شبکه خبری راشا تودی یا مصاحبه از مردم کی‌یف، درخواست آن‌ها برای فراندوم و نشان دادن ناراضی‌های آن‌ها از اوکراین، روسیه را به‌عنوان حامی مردم و اوکراین را مانعی در جهت آرامش آن نشان می‌دهد. استفاده از واژگانی که اوکراین را به‌عنوان متجاوز

و روسیه را به‌عنوان ناجی مردم معرفی می‌کند، نشان‌دهنده رویکرد دوگانه‌ای است که در جنگ‌ها معمولاً به کار می‌رود. این رویکرد به‌نوعی تلاش برای شکل‌دهی به روایت‌های جهانی و تأثیر بر افکار عمومی است. تهدیدات ناشی از اقدامات اوکراین و تأثیرات آن بر امنیت جهانی، به‌وضوح نشان‌دهنده نگرانی‌های انسانی درباره عواقب جنگ است. این پیام‌ها می‌تواند شامل بحران‌های انسانی، مهاجرت و گرسنگی باشد که بر زندگی میلیون‌ها نفر تأثیر می‌گذارد. گزارش‌ها از وضعیت شهرها و مصاحبه‌ها با مردم نشان می‌دهد که جنگ نه تنها بر زیرساخت‌ها تأثیر می‌گذارد، بلکه بر زندگی روزمره مردم تأثیر عمیقی دارد.

چارچوب دیپلماسی رسانه‌ای و سیاست خارجی در شبکه‌های خبری

جدول ۴. نقش شبکه‌های خبری در چارچوب دیپلماسی رسانه‌ای و سیاست خارجی

مقوله	بی‌بی‌سی فارسی	شبکه خبری راشا تودی
نقش بازیگران بین‌المللی	۱. اشاره به نقش کشورهای غربی و ناتو در محکوم کردن روسیه و حمایت از اوکراین. ۲. بررسی دخالت ایران در حمایت از روسیه و ارسال تجهیزات نظامی	۱. نمایش غرب به‌عنوان عامل تهدید برای امنیت و ثبات منطقه ۲. معرفی خود به‌عنوان مدافع مردم و مقابله با مداخلات خارجی
حقوق بشر و قوانین بین‌المللی	۱. تأکید بر نقض حقوق بشر و قوانین بین‌المللی توسط روسیه به‌ویژه در مورد کودکان ۲. انتقاد از اقدامات روسیه در انتقال کودکان اوکراینی به روسیه	عدم توجه به انتقادات بین‌المللی و تأکید بر حق دفاع از خود و مردم
تهدیدات امنیتی	۱. اشاره به تهدیدات ناشی از اقدامات نظامی روسیه و خطرات آن برای امنیت جهانی ۲. تأکید بر عواقب ناامنی‌ها برای کشورهای همسایه و جامعه بین‌المللی	۱. جلوه دادن خود به‌عنوان نیروی دفاعی و واکنش به تهدیدات خارجی. ۲. تلاش برای القای احساس خطر و تهدید از سوی اوکراین و حامیان غربی

<p>۱. پوتین را به‌عنوان حامی و مدافع مردم در برابر «قدری» و «نسل‌کشی» اوکراین معرفی می‌کند.</p> <p>۲. تلاش برای نسبت دادن مسئولیت ناامنی‌ها در منطقه دونباس به اوکراین.</p> <p>۳. توجیه عملیات نظامی به‌عنوان اقدام دفاعی و انسانی.</p>	<p>۱. مسئولیت جنگ را به ولادیمیر پوتین نسبت می‌دهد و او را مقصر اصلی حمله به اوکراین معرفی می‌کند</p> <p>۲. اشاره به ادعاهای اوکراین در مورد تجاوز روسیه و نقض حقوق بشر</p> <p>۳. معرفی اوکراین به‌عنوان قربانی و روسیه نیز عامل اصلی جنگ</p>	<p>نسبت‌دهی مسئولیت در جنگ اوکراین</p>
---	---	--

چارچوب دیپلماسی رسانه‌ای برای نشان دادن اوکراین به‌عنوان قربانی تجاوز روسیه، با تأکید بر شدت درگیری، واکنش بین‌المللی و محکومیت رهبران جهان استفاده می‌شود. این چارچوب از زبان قوی برای محکوم کردن اقدامات روسیه استفاده و آن‌ها را خشونت‌آمیز و وحشیانه توصیف و با برجسته کردن تلفات انسانی درگیری، ارتباط عاطفی با مخاطب ایجاد می‌کند. این موضوع برای ایجاد واکنش احساسی با برجسته کردن ویرانی‌های ناشی از حملات موشکی روسیه به لویو، تأکید بر مسئولیت رهبری روسیه در قبال جنگ و ایجاد حس نارضایتی و ترس در میان مردم اوکراین استفاده می‌شود. چارچوب سیاست خارجی دیدگاه متضادی از رویکردهای روسیه و اوکراین ارائه می‌کند. اقدامات روسیه به‌عنوان تهاجمی و قاطعانه به تصویر کشیده می‌شود، درحالی‌که اوکراین به دنبال راه‌حلی صلح‌آمیز به تصویر کشیده می‌شود. این چارچوب بر استفاده از زور توسط روسیه برای دستیابی به اهداف خود تأکید و شکست مذاکرات بین اوکراین و روسیه را برجسته می‌کند. همچنین نقش سازمان‌ها و رهبران بین‌المللی را در واکنش به درگیری را برجسته می‌کند. از دادگاه کیفری بین‌المللی، بستری بالقوه برای بررسی جنایات جنگی یاد می‌کند در صورتی که رهبران جهان مانند جو بایدن^۱ و بوریس جانسون^۲ اقدامات روسیه را محکوم می‌کنند. در این خبر همچنین به فعال‌سازی برنامه‌های دفاعی ناتو در شرق اروپا، پاسخی به تجاوزات روسیه اشاره می‌کند.

بی‌بی‌سی فارسی با اعلام خبر دربارهٔ تحریم چهره‌های سپاه و پهپادها، گنجاندن تصاویر نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، پرچم‌های ایران و پرچم‌های اتحادیه اروپا، نمایشی بصری از دخالت ایران در درگیری ایجاد می‌کند که این روایت را تقویت می‌کند که ایران حامی روسیه است. معرفی کمیسیون اتحادیه اروپا و اورسولا فون در لاین بر حمایت اتحادیه از اوکراین تأکید می‌کند. گنجاندن لهستان و بالستیک به‌عنوان حامیان اوکراین بر نقش آن‌ها در کمک‌رسانی و محکوم کردن اقدامات ایران تأکید می‌کند.

1. Joseph Robinette Biden

2. Alexander Boris de Pfeffel Johnson

نقل قول از وال استریت ژورنال در مورد قابلیت‌های نظارت دیجیتال روسیه که در اختیار ایران قرار گرفته است، شواهد بیشتری را اضافه می‌کند. تأکید مکرر بر نقش ایران در جنگ، از جمله تهیه پهپادهای نظامی و موشک‌های زمین به زمین، احساس فوریت و خطر را ایجاد می‌کند. اشاره به ارائه قابلیت‌های ارتباطی - نظارتی، دستگاه‌های شنود، دستگاه‌های عکاسی پیشرفته و دستگاه‌های دروغ یاب به ایران توسط روسیه، روسیه را یک بازیگر قدرتمند و با نفوذ و ایران را حامی آن نشان می‌دهد.

شبکه خبری راشا تودی^۱ با به تصویر کشیدن ولادیمیر پوتین و اهداف نظامی آن، چارچوب سیاست خارجی و دیپلماسی رسانه‌ای را نشان می‌دهد. پوتین با اعلام «عملیات نظامی ویژه» در دونباس، خود را به‌عنوان حامی و محافظ مردم معرفی می‌کند. این اقدام به‌نوعی در تلاش برای توجیه جنگ است. اهداف اعلام‌شده توسط پوتین، به‌نوعی تأکید بر نقش مردمی و انسانی جنگ دارد، اما اوکراین به‌عنوان متجاوز و عامل تهدید معرفی می‌شود. با قطع روابط دیپلماتیک، کی‌یف نه‌تنها به وضعیت موجود اعتراض می‌کند، بلکه از کشورهای غربی می‌خواهد تا علیه روسیه ائتلافی ایجاد کنند. این امر نشانه‌ای از همگرایی میان اوکراین و غرب علیه تهدیدات روسیه است. این شبکه خبری به انتقادات جهانی از روسیه به‌دلیل تشدید بحران گرسنگی اشاره می‌کند. این موضوع تبعات انسانی جنگ را نشان می‌دهد و دورنمای منفی از روسیه را به تصویر می‌کشد. ورود «نیروهای لوهانسک»^۲ به‌عنوان یک پیشرفت نظامی برای روسیه تحلیل می‌شود و درعین حال، وضعیت شهرهای اوکراین به تصویر کشیده می‌شود. در این شبکه خبری آرتیوموفسک به‌عنوان یکی از نقاط کلیدی در جنگ، نزدیکی به کنترل کامل واگنر و نمایش قدرت روسیه را نشان می‌دهد. در این بسته خبری چین، یک بازیگر جهانی، انتقادات قابل توجهی به سیاست‌های غربی وارد می‌کند و خود را به‌عنوان طرفی مظلوم در این جدال معرفی می‌کند. گروه هفت و ناتو، به دلیل تلاش‌های نظامی و سیاسی خود، هدف انتقادهایی قرار می‌گیرند که نشان‌دهنده تنش میان کشورهاست.

استفاده از واژگان کلیدی از جمله «قلدری» و «نسل‌کشی» توسط پوتین و رسانه‌های روسی به کار می‌رود تا اوکراین را به‌عنوان متجاوز معرفی کند. در مقابل، رسانه‌های غربی به استفاده از اصطلاحاتی مانند «عمل تجاوزکارانه بی‌سابقه» برای نقد روسیه اشاره دارند که تصویر متضادی را ایجاد می‌کند. تأکید بر عدم تشکیل ائتلاف نظامی یا همکاری‌های

1. Russia Today
2. Luhansk

جدید در سطح جهانی نشان‌دهنده مشکلات ژئوپلیتیک و دیپلوماسی موجود است. تأکید بر کاهش ائتلاف‌های نظامی جدید دلیل ملاحظه و نگرانی از تنش‌های بین‌المللی است. این چارچوب خبری نشان می‌دهد که شبکه خبری راشا تودی با استفاده از واژگان، روایت‌ها و تحلیلات خود، می‌توانند تحولات جنگ را به نفع خود توجیه کند.

چارچوب دیپلماسی رسانه‌ای و سیاست خارجی در شبکه‌های خبری

جدول ۷. نقش شبکه‌های خبری در چارچوب جنگ

مقوله	زیرمقوله	بی‌بی‌سی فارسی	شبکه خبری راشا تودی
نقش شبکه‌های خبری در چارچوب جنگ	نقش بازیگران بین‌المللی	برجسته کردن نقش پهبادهای جمهوری اسلامی در تجاوز نظامی روسیه به اوکراین	عدم تشکیل اتحاد نظامی، تمرینات و رزمایش‌های نظامی مشترک انتقاد از ایالات متحده به خاطر ایجاد گروه‌های جدید، اتحادهای نظامی جدید و ساخت محورهای جدید توسط غرب
	واژگان و روایت‌های رسانه‌ای	برجسته‌سازی روزی با حملات وحشیانه و متجاوز نشان دادن آن	برجسته‌سازی اوکراین به عنوان «نسل‌کش» و «قلدر»

بی‌بی‌سی به استناد به خبر «نقش پهبادی جمهوری اسلامی در تجاوز نظامی روسیه به اوکراین» با نقل قول از وال استریت ژورنال، از ارائه توانایی‌های دیجیتال تجسسی روسیه به ایران صحبت کرده و به‌طور تأکیدی به نقش ایران در جنگ روسیه و اوکراین اشاره می‌کند. همچنین نقش ایران در جنگ روسیه با در اختیار گذاشتن پهبادهای نظامی (مقام‌های غربی صحبت از به کار رفتن آن در جنگ اوکراین می‌کنند) برجسته می‌شود. در واقع این خبر نشان می‌دهد که شبکه‌های خبری با بیان کمک‌های پهبادی و نظامی ایران به روسیه درصدد نشان دادن تأثیر ایران در جنگ اوکراین و روسیه و تأثیرگذاری بر افکار عمومی در فضای داخلی ایران و همچنین در میان فارسی‌زبانان هستند. بی‌بی‌سی، به‌عنوان یک سازمان خبری بین‌المللی، ممکن است برای حفظ عینیت و ارائه پوشش متعادل از جنگ تلاش کند. چارچوب‌بندی جنگ شامل ترویج روایت‌های خاص، برجسته کردن جنبه‌های خاصی از جنگ، یا حتی درگیر شدن در جنگ و اطلاعاتی برای پیشبرد یک برنامه خاص است. به‌طور کلی، بی‌بی‌سی فارسی با انتخاب و ارائه اطلاعات به شیوه‌هایی که با منافع و اهداف مربوطه هماهنگ باشد، درک عمومی از جنگ اوکراین و روسیه را شکل می‌دهد.

شبکه خبری راشا تودی با اعلام خبر ولادیمیر پوتین با صدور دستور عملیات نظامی ویژه در دونباس، هدف خود را حفاظت از مردم این منطقه اعلام کرده است. این خبر، نوعی توجیه برای اقدام نظامی او به شمار می‌رود که در آن خود را به‌عنوان حامی و نجات‌دهنده معرفی می‌کند. در مقابل، اوکراین به سرعت روابط دیپلماتیک خود را با روسیه قطع کرده و از جامعه بین‌المللی خواسته است تا ائتلافی ضد پوتین تشکیل دهد. رسانه‌های روسی با استفاده از واژگانی نظیر «حفاظت از مردم» و «نسل‌کشی» سعی دارند تصویری مثبت از خود و منفی از اوکراین ارائه دهند. این رویکرد به‌وضوح در تحلیل‌های مختلف دیده می‌شود که در آن‌ها روسیه ناجی و اوکراین نیز متجاوز توصیف می‌شود. این نوع روایت‌سازی، تأثیر عمیقی بر افکار عمومی و سیاست‌های بین‌المللی دارد.

نتیجه‌گیری

دغدغه پژوهش حاضر، بررسی نحوه بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه در رسانه‌های خبری، بی‌بی‌سی فارسی و شبکه خبری روسیه است. بازنمایی اخبار جنگ می‌تواند افکار عمومی را تحت تأثیر قرار داده و بر تصمیمات سیاست‌گذاری تأثیر بگذارد و برداشت بین‌المللی از درگیری را شکل دهد. هدف این پژوهش، بررسی نحوه بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه در رسانه‌های خبری، بی‌بی‌سی فارسی و شبکه خبری روسیه است. جنگ اوکراین و روسیه، وقایع مربوط به این جنگ و اثرات آن بر دیگر کشورها، یکی از مسائل مهم و مطرح در جهان است.

شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی، از دو چارچوب اصلی «نسبت دادن مسئولیت» و «علائق انسانی» بیشتر از چارچوب‌های خبری دیگر در روایت‌های خبری خود استفاده کرده است. در چارچوب «نسبت دادن مسئولیت»، شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی به‌طور مداوم مسئولیت اصلی جنگ را به روسیه و دولت پوتین نسبت می‌دهد. خبرهای این شبکه بر نقض حاکمیت اوکراین، تجاوز نظامی و اقدامات غیرقانونی روسیه تأکید کرده است. این شبکه با برجسته‌سازی تصاویری از تخریب شهرها و گزارش‌هایی از تلفات غیرنظامیان، روایت روسیه از عملیات ویژه نظامی را به چالش کشیده و آن را به‌عنوان یک «جنگ تجاوزکارانه» معرفی کرده است. این چارچوب افکار عمومی را به سمت محکومیت اقدامات روسیه و اوکراین را در موضع قربانی تجاوز قرار داده است. همچنین، چارچوب «علائق انسانی» در بی‌بی‌سی فارسی بر ابعاد انسانی جنگ و تأثیرات مخرب آن بر زندگی مردم تمرکز داشته است. گزارش‌ها شامل مصاحبه

با آوارگان و خانواده‌های قربانیان است که رنج ناشی از جنگ را به تصویر کشیده است. روایت‌هایی از مقاومت مردم اوکراین و تلاش‌های بین‌المللی برای کمک به اوکراین نیز در این چارچوب قرار گرفته است. هدف این چارچوب، ایجاد همدلی با مردم اوکراین و برجسته‌سازی ابعاد فاجعه‌بار جنگ برای مخاطبان فارسی‌زبان است. این انتخاب چارچوب، بی‌بی‌سی فارسی را در مسیر همسویی با ارزش‌های حقوق بشری و دموکراتیک غرب قرار داده و روایت اوکراین را به‌عنوان کشوری در حال دفاع از ارزش‌های خود تقویت کرده است. چارچوب‌های «جنگ» و «چارچوب سیاست خارجی»، به‌طور مکرر در بی‌بی‌سی فارسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این چارچوب‌ها در کلیت خود، بازتابی از ارزش‌ها و سیاست‌های رسانه‌های غربی هستند که بر مفاهیمی چون حقوق بشر و حقوق بین‌الملل تأکید دارند. این شبکه در تلاش است تا تصویری عینی از وقایع ارائه دهد؛ اما این عینیت همواره تحت تأثیر دیدگاه‌ها و ارزش‌های غالب غربی شکل گرفته است.

در مقابل، شبکه خبری راشاتودی رویکردی کاملاً متفاوت و حمایت‌گرانه از موضع روسیه را در پیش گرفته است. چارچوب‌های غالب در این شبکه شامل «دیپلماسی رسانه‌ای»، «سیاست خارجی» و «جنگ» بوده است. شبکه خبری راشاتودی، به‌طور مکرر از چارچوب «دیپلماسی رسانه‌ای و سیاست خارجی» برای توجیه اقدامات روسیه و بی‌اعتبار کردن روایت‌های غربی استفاده کرده است. این روایت‌ها شامل پخش اظهارات مقامات روسی و نمایش رویدادهایی است که عملیات نظامی روسیه را تأیید کرده‌اند. مصاحبه با افرادی که از دیدگاه روسیه حمایت کرده و تأکید بر نیاز روسیه به دفاع از امنیت خود در برابر ناتو و غرب از جمله ابزارهای این چارچوب به شمار رفته است. همچنین در این چارچوب، شبکه خبری راشاتودی جنگ را در بستر گسترده‌تری از سیاست خارجی روسیه و نگرانی‌های امنیتی آن قرار داده است. این شبکه بر نارضایتی‌ها و تهدیدات ناشی از گسترش ناتو به سمت شرق، نقش آمریکا در بی‌ثبات کردن منطقه و تاریخچه روابط روسیه با اوکراین تأکید کرده است. اوکراین اغلب به‌عنوان یک دولت دست‌نشانده یا ابزار غرب نشان داده شده و اقدامات روسیه نیز پاسخی ضروری به این تهدیدات و در راستای حفظ منافع ملی و امنیت منطقه‌ای روسیه توجیه شده است. هدف اصلی این چارچوب، مشروعیت بخشیدن به اقدامات روسیه و توجیه عملیات نظامی آن است. اگرچه هر دو شبکه به چارچوب جنگ پرداخته‌اند، اما راشاتودی در چارچوب جنگ بیشتر بر موفقیت‌های نظامی روسیه، پیشرفت‌های ارتش این کشور و تلفات وارده به نیروهای اوکراینی تأکید کرده است. این شبکه اغلب تصاویری از تجهیزات نظامی منهدم شده اوکراین یا مواضع

تصرف شده توسط نیروهای روسی را به نمایش گذاشته است. هدف از این چارچوب، نمایش قدرت روسیه و حس پیروزی و توانمندی نظامی این کشور است تا به این ترتیب، حمایت داخلی از جنگ را تقویت کرده و برداشت بین‌المللی از توانایی‌های روسیه را بهبود بخشد. علاوه بر این، راشاتودی تلاش کرده تا اوکراین را متهم به اقدامات تحریک‌آمیز و خشونت‌آمیز کرده و در مقابل، روسیه را حامی مردم و حافظ امنیت در منطقه معرفی کرده است.

مقایسه این دو شبکه نشان داده است، بی‌بی‌سی فارسی تمایل به برجسته‌سازی نقش اوکراین به‌عنوان قربانی و تأکید بر عوامل داخلی و نبردهای نظامی دارد، در حالی که شبکه خبری راشاتودی بیشتر به عوامل سیاسی، دیپلماسی روسیه و متهم کردن اوکراین پرداخته است. شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی تلاش کرده تصویری عینی ارائه کند، هرچند این تصویر تحت تأثیر دیدگاه‌ها و ارزش‌های غربی است؛ در حالی که شبکه خبری راشاتودی به‌وضوح به‌عنوان سخنگوی دولت روسیه عمل کرده و سلطه غرب را به چالش کشیده است. شبکه خبری بی‌بی‌سی فارسی از چارچوب‌های خبری برای حمایت از منافع و سیاست‌های اوکراین استفاده کرده و خبرها را متناسب با سیاست‌های آنان تنظیم کرده است. در مقابل، راشاتودی با استفاده از استراتژی قدرت و چارچوب‌بندی‌های خاص، اخبار را متناسب با سیاست‌ها و منافع روسیه به نمایش گذاشته است. در این پژوهش نشان داده شده است که بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه در این دو شبکه، صرفاً گزارش رویدادها نیست، بلکه یک جنگ روایت‌ها است که در آن هر شبکه سعی می‌کند با استفاده از چارچوب‌های خاص، افکار عمومی را در جهت منافع و سیاست‌های حامیان خود شکل دهد. این تفاوت در چارچوب‌بندی نه تنها بر افکار عمومی تأثیر گذاشته، بلکه پیامدهای مهمی بر تلاش‌های دیپلماتیک و واکنش‌های بازیگران بین‌المللی داشته است.

بازنمایی جنگ اوکراین و روسیه در شبکه‌های خبری مانند بی‌بی‌سی فارسی و راشاتودی بر قدرت رسانه‌ها در چارچوب‌بندی درگیری‌ها و شکل‌دهی روایت‌ها تأکید کرده است. در نهایت، جنگ نه تنها یک نبرد در زمین است، بلکه یک مبارزه برای کنترل روایت و جنگ رسانه‌ای در عرصه جهانی است. همان‌طور که جنگ ادامه دارد، نقش رسانه‌ها در شکل دادن به ادراکات، جنبه محوری روابط بین‌الملل و درک عمومی از مسائل پیچیده باقی خواهد ماند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع و مأخذ

- زابلی‌زاده، اردشیر (۱۳۹۰). بازنمایی اعتراضات مردم کشورهای عربی در شبکه‌های خبری بین‌المللی: تحلیل چارچوب‌بندی رویدادهای اعتراضی مصر، لیبی و بحرین در شبکه‌های پرس‌تی‌وی، الجزایر، بی‌بی‌سی و سی‌ان‌ان رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- فریدونی، زهرا و مریم شمسایی (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی بازتاب خبری جنگ روسیه و اوکراین در شبکه خبر جمهوری اسلامی ایران و بی‌بی‌سی فارسی. مطالعات راهبردی ارتباطات، (۳) ۵۷-۷۵.
- Armstrong, L. (2018). *Why diverse online communities don't trust journalists and seven ways to fix it*. Knight Foundation.
- Babin, S. (2016). A framing analysis of the news coverage of science (Publication No. 329) [Master's thesis, Northern Illinois University]. Huskie Commons.
- Brenan, M. (2019). Americans' trust in mass media edges down to 41%. Gallup.
- Camaj, Lindita (2010), "Media framing through stages of a political discourse: International news agencies' coverage of Kosovo's status negotiations", *The International Communication Gazette*, Vol. 72, No. 7, Pp. 635-653.
- Deal, Z. (2020). IfTheyGunnedMeDown: A narrative analysis of news media coverage. *Occam's Razor*, 10(1), Article 2.
- Fereidooni, Z., & Shamsaie, M. (2024). Compare the news coverage of the Russia-Ukraine war on the channels of IRINN and BBC Persian. *Strategic Communication Studies*, 3(3), 57-75. [in Persian] <https://doi.org/10.22034/rcc.2024.2016646.1082>
- Foss, S. (1989). *Rhetorical criticism: Exploration and practice*. Waveland press.
- Gardner, O. (2022). Comparing coverage of the Ukrainian-Russian conflict in the BBC, the Guardian, Al Jazeera and the New York Times online news press, with reference to framing theory: Feb-April 2022 [Master's thesis, Coventry University].
- Gitlin, Todd (1980), *The whole world is watching: Mass media and the making and unmaking of the new left*, Berkeley, CA: University of California Press.
- Hanson, C. (2001). All the news that fits the myth. *Columbia Journalism Review*, 39(5), 50-53.
- Hellman, M. (2024). Security, disinformation and harmful narratives: RT and Sputnik news coverage about Sweden. Palgrave Macmillan. *The Palgrave Macmillan Series in International Political Communication*. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-58747-4>
- Janssen, M. (2010). A framing analysis of weblogs and online newspapers [Master's thesis, San Jose State University]. <https://doi.org/10.31979/etd.jc9f-msex>
- Lim, L. H. (2023). Framing Russia-Ukraine war and Vladimir Putin's image: A content analysis of New York Times online commentary articles. *e-Bangi Journal of Social Sciences and Humanities*, 20(4), 54-65. <https://journalarticle.ukm.my/23036/>

Liu, Z. (2024). News framing of the 2014-15 Ukraine conflict by the BBC and RT. *International Communication Gazette*, 86(4), 277-306. <https://doi.org/10.1177/17480485231158904>

Ottosen, Rune(2010), The war in Afghanistan and peace journalism in practice, *Media, War & Conflict*, vol 3(3): 261-278

Riessman, C. K. (1993). *Narrative analysis*. Sage.

Zabolizadeh, A. (2011). Representation of the protests of Arab countries in international news networks: An analysis of the framing of the protest events in Egypt, Libya, and Bahrain in Press TV, Al Jazeera, BBC and CNN. [Phd thesis, Allameh Tabataba'i University]. **[in Persian]**

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

